

หลักเกณฑ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน

1. แนวคิดและหลักเกณฑ์ของกฎหมายฟอกเงิน

ปัจจุบันรูปแบบอาชญากรรมได้เปลี่ยนไปตามความเจริญก้าวหน้าของสังคมและเทคโนโลยี อาชญากรรมที่เคยกระทำกันเพียงภายในประเทศก็พัฒนาไปสู่อาชญากรรมข้ามชาติ เช่น ขบวนการค้ายาเสพติด โสเภณีข้ามชาติ อาชญากรรมที่เคยกระทำกันในกลุ่มคนจำนวนน้อยก็ขยายเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ที่มีโครงสร้างของการดำเนินงานที่เป็นความลับและมีความลับซับซ้อนยิ่งขึ้น⁴⁷ ในทำนองเดียวกันเงินได้จากการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันก็มีลักษณะแตกต่างจากเงินได้จากการประกอบอาชญากรรมในอดีตอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ นอกจากจำนวนเงินได้มีมากมายมหาศาลแล้ว อาชญากรยังนำเงินได้ไปแปรสภาพในวงการธุรกิจประเภทต่างๆ หรือโอนเงินฝากเข้าไปในระบบสถาบันการเงิน⁴⁸ เพื่อให้ปราศจากหลักฐานที่จะพิสูจน์ว่าเงินนั้นได้มาจากการกระทำความผิด แล้วจึงนำผลกำไรมาสนับสนุนหรือเป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่อไปกลายเป็นวัฏจักรของการประกอบอาชญากรรมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเป็นการทำลายเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ⁴⁹

⁴⁷ วีระพงษ์ บุญญฤๅณ, “จำเป็นเพียงใดที่ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายสกัดกั้นการฟอกเงิน,” อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), หน้า 283.

⁴⁸ การโอนเงินผ่านสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์มักจะ ไม่มีการตรวจสอบถูกค้ำว่าเป็นเจ้าของเงินที่แท้จริงหรือไม่ และไม่มีการตรวจสอบผู้รับโอนเงินว่าเป็นบริษัทที่ดำเนินกิจการหรือไม่ หรือหากผู้รับโอนเงินเป็นบุคคลธรรมดา ก็จะ ไม่มีการตรวจสอบว่าผู้รับโอนเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับผู้โอน และในท้ายที่สุด ไม่มีการตรวจสอบว่าเงินที่โอนมานั้น ไปตกอยู่แก่ผู้ใดอย่างแท้จริง

⁴⁹ จำแลง กุลเจริญ, “กฎหมายป้องกันการฟอกเงิน,” จุลพินิต 41 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2537) : 16.

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีแนวคิดในการออกมาตรการเพื่อสกัดกั้นการฟอกเงิน อันเป็นการทำลายเศรษฐกิจของอาชญากรมิให้ยื้อนำเงินได้กลับไปที่กระทำความผิดอีก และเพื่อให้สามารถหาพยานหลักฐานถึงผู้บงการที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด มาตรการนี้ถูกกำหนดขึ้นจากความคิดที่ว่าเงินจำนวนมหาศาลจะไม่มีประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าของเลขถ้า ไม่ได้นำมาใช้ต่อ อาชญากรจะต้องนำเงินได้จากการกระทำความผิดซึ่งถือว่าเป็นเงินสกปรกมาใช้จ่ายหรือลงทุนในกิจการอื่นต่อไป จากความคิดพื้นฐานนี้ได้พัฒนามาสู่เทคนิคของการปราบปราม คือ จับจุดการโอนเงินสกปรกมาเป็นจุดเริ่มต้นสืบสวนสอบสวนค้นหาเส้นทางการโอนย้ายเงินหรือไปจนถึงต้นตอของเงินเหล่านั้น⁵⁰ โดยการสร้างกระบวนการที่จะเข้าถึงและมีการวิเคราะห์ถึงข้อมูลดังกล่าวและกระบวนการที่จะนำส่งข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์แล้ว (Analysis Product) ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Agency) เพื่อคืนเงินกับเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือที่ผ่านกระบวนการฟอกมาแล้วทั้งหมดให้ตกเป็นของรัฐ⁵¹ ทำให้อาชญากรไม่สามารถใช้เงินสกปรกและค้นพบโครงข่ายอาชญากรรม โดยเริ่มจากความคิดเกี่ยวกับปัญหาการค้าขายเสพติด ซึ่งคณะกรรมการสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องของการค้าขายเสพติดที่กรุงเวียนนาได้เชิญผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ด้านมาปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาและเป็นที่มาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการสกัดกั้นการค้าขายเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 ซึ่งจะได้อีกต่อไป

1.1 ความหมายของการฟอกเงิน

คำว่า “การฟอกเงิน” หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า “Money Laundering” นั้น หมายถึง การแปรสภาพเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้ดูเหมือนว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าทุจริต เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินที่มีขอบนั้น⁵² หรือ

⁵⁰ จิรนิติ หะวานนท์, “มาตรการป้องกันการฟอกเงิน,” รัฐสาร 13 (ตุลาคม – ธันวาคม 2538) : 5 – 6.

⁵¹ สุทธิชัย จิตรวาณิช, “กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา,” ศุภพาท 42 (ตุลาคม – ธันวาคม 2538) : 152.

⁵² จารุวรรณ เรืองสวัสดิพงศ์, “การฟอกเงิน,” ศุภพาท 41 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2537) : 9.

อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการฟอกเงินเป็นขบวนการซึ่งบุคคลปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย และให้รายได้นั้นกลายเป็นรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย⁵³ หรือในความหมายที่เข้าใจง่ายคือ การทำเงิน “สกปรก” ให้เป็นเงิน “สะอาด” การฟอกเงินนั้นไม่เพียงเกี่ยวข้องกับ การค้าขนสพผิดเท่านั้น แต่รวมถึงอาชญากรรมร้ายแรงอื่นๆ และรวมถึงอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจด้วย การฟอกเงินมีวิธีการดำเนินการที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ส่วนหนึ่ง กระทำโดยการโอนเงินผ่านบัญชีที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างๆ จนยากแก่การพิสูจน์ หรือไม่สามารถหาแหล่งที่มาของเงินได้ บางครั้งอาจจะโอนเงินออกนอกประเทศไปยัง ประเทศที่มีกฎหมายควบคุมการเปิดเผยความลับของลูกค้าอย่างเข้มงวด จากนั้นจึงโอนเงิน กลับเข้ามาในประเทศซึ่งยากที่จะหาพยานหลักฐานพิสูจน์เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย⁵⁴

ส่วนร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ... หมวด 1
มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ใด

(1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อน หรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้ มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

⁵³ The President's Commission On Organized Crimes, Money Laundering : The Problem and The Response, Washington D.C., The President's Commission On Organized Crimes 1983), p.7.

⁵⁴ ดวงกมล พรรณลาภ, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งกระทำโดยสถาบันการเงิน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 45 - 46.

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่า นอกจากการเปลี่ยนเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ทุจริตแล้ว ความหมายของการฟอกเงินยังรวมไปถึง การโอน รับโอน และเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและอื่นๆ ดังที่บัญญัติไว้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ทุจริตให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยถูกต้องด้วยกฎหมายหรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าทุจริต

1.2 ลักษณะของการฟอกเงิน

การฟอกเงิน คือ วิธีการที่จะเปลี่ยนลักษณะที่แท้จริงของเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบ หรือทำเงินที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายให้ดูเหมือน ได้มาอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและอธิบาย ได้อย่างไม่ผิดสังเกต บุคคลที่ต้องใช้บริการการฟอกเงินส่วนใหญ่ คือ นักค้ายาเสพติด องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรทางเศรษฐกิจ (White Collar Criminals) นักการเมืองหรือข้าราชการที่ทุจริตและอาชญากรอื่นๆอีกมากมาย⁵⁵ เพราะบุคคลเหล่านี้มีทรัพย์สินเป็นจำนวนมากที่ได้มาจากการกระทำความผิด จึงต้องปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย

กระบวนการฟอกเงินมีมากมายหลายรูปแบบ⁵⁶ ต่างกันที่ตรงระดับความซับซ้อนและปริมาณเงินที่เกี่ยวข้อง แต่โดยหลักๆ แล้วการฟอกเงินจะทำได้โดยการแปรรูปเงินผิดเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น บรรดาวิธีการฟอกเงินทั้งหมดนั้นสามารถจัดเป็นระดับขั้น (stage) ของการฟอกเงิน ได้เป็น 3 ระดับ คือ⁵⁷

(1) Placement หมายถึงการเก็บเงินที่ได้จากการกระทำความผิดกฎหมายไว้อย่างปกปิดในที่ซ่อนเร้นและปลอดภัยที่สุด ในสมัยโบราณจะใช้วิธีเก็บซ่อนเงินด้วยการเอาเงินห่อ

⁵⁵ เจ. ที. ลอว์, "Money Laundering : Legal Aspects," วารสารอัยการ 17 (มกราคม 2537) : 112.

⁵⁶ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในศูนย์บริการข้อมูลทางกฎหมาย, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, เอกสารเผยแพร่ลำดับที่ 1, สำนักงานเลขาธิการ สิงหาคม 2537, หน้า 1 - 2.

⁵⁷ วาทีน คำทรงศรี, การฟอกเงิน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539) หน้า 83 - 85.

ฝังเงินไว้ในที่ที่เชื่อแน่ว่าจะไม่มีใครไปขุดหามาได้ แต่ในปัจจุบันนอกจากการเก็บไว้กับตัว หรือเก็บไว้ที่บ้านแล้ว วิธีการนำไปฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินโดยใช้ชื่อที่อยู่จริง หรือใช้ชื่อ่อ ชื่อที่ตั้งขึ้นลอยๆ ชื่อคนอื่นก็มักนิยมทำกัน

(2) Laying เป็นระดับขั้นแปรเปลี่ยนเป็นขั้นๆ โดยการใช้เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปซื้อทรัพย์สิน หรือจัดทำทรัพย์สินของมีค่า มีราคาแพง หรือมีมูลค่ามากๆ เช่น ทองคำแท่ง ทองรูปพรรณ รถยนต์ หุ่นหรือหลักทรัพย์ ซื้อหรือสร้างอาคารบ้านเรือน ที่ดิน ทรัพย์สินที่ต้องจดทะเบียนการถือกรรมสิทธิ์ อาจใช้ชื่อที่อยู่คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรืออาจทำเป็นขายให้คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรือทำเป็นโอนกรรมสิทธิ์ให้คนอื่น หรืออาจนำเงินไปฝากไว้กับคนอื่นที่ไว้ใจได้ อาจจะเป็นธนาคารพาณิชย์ ญาติพี่น้อง หรืออาจนำไปฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินโดยใช้ชื่อที่อยู่ของคนอื่นที่ไว้ใจได้ อาจเป็นบุตรหลาน ญาติพี่น้อง หรือธนาคาร บางประเทศอาจอนุญาตให้ผู้ฝากเงินกับธนาคารหรือสถาบันการเงินใช้ชื่อผู้ฝากเป็นชื่อ่อหรือรหัสได้ รวมถึงชื่อที่ดิน ชื่ออาคารบ้านเรือน ไว้ในต่างประเทศ

(3) Integration เป็นระดับขั้นการคล่องแคล่วผสมผสาน โดยการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิด หรือที่ได้มาโดยไม่ชอบก่อนใหญ่ๆ ไปผสมกับเงินส่วนน้อยที่ได้จากรายได้ส่วนอื่นไปลงทุนประกอบการที่ถูกต้องหลายๆ กิจการ จดทะเบียนจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทประกอบการทางเศรษฐกิจขึ้นหลายๆ บริษัท เป็นนายหน้า รับจ้างอง รับซื้อขายที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ ให้เงินกู้ได้ดอกเบี้ย รับหมาก่อสร้าง ซื้อขายหุ้น หรือลงทุนข้ามชาติข้ามประเทศ โอนเงินเข้าโอนเงินออกนอกประเทศ

1.2.1 ลักษณะของความผิดที่เกี่ยวกับฟอกเงิน

(1) ความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย (victimless crimes หรือ crimes without victims)⁵⁸ คือ ความผิดที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องตกลงร่วมกันจึงไม่มีผู้เสียหายที่เคียดแค้นโดยตรง ความผิดประเภทนี้ได้แก่ ความผิดที่เกี่ยวกับการให้และรับสินบน ความผิดที่เกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ซึ่งแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเอาผิดกับอีกฝ่ายหนึ่งตัวเองก็อาจกลายเป็นผู้กระทำความผิดด้วย

⁵⁸ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, “ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน,” หน้า 45

ลักษณะของการฟอกเงินที่เป็นการปกปิด แปรสภาพทรัพย์สิน หรือหลบเลี่ยงการสืบสวนการกระทำความผิดใดๆ ของผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเงินที่นำมาฟอกจากบรรคนเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นการปกปิดแหล่งที่มาของเงิน” ซึ่งได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น เป็นลักษณะของการกระทำความผิดที่เข้าลักษณะของความผิดที่ไม่มีผู้เสียหายอีกประการหนึ่ง เนื่องจากมีบุคคลสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายตกลงกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ โดยได้รับผลตอบแทนจากการกระทำนั้น จึงไม่มีฝ่ายใดที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าว ดังนั้นการพิสูจน์ความผิดประเภทนี้และความร่วมมือต่างๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก

(2) ความผิดที่แยกจากความผิดอาญาที่ได้ทรัพย์สินมา จากความหมายของ “การฟอกเงิน” ที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พบว่า นอกจากเจ้าของเงินผู้ทำการเปลี่ยนเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายจะมีความผิดฐานฟอกเงินแล้ว ยังรวมถึงผู้ส่งผ่านเงินที่ผิดกฎหมายไปยังเจ้าของเงินในรูปแบบต่างๆ ด้วย

กฎหมายอันเกี่ยวกับการปราบปรามการฟอกเงินของแต่ละประเทศก็ได้กำหนดรูปแบบของการกระทำอันถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายไว้หลายลักษณะ⁵⁹ อาทิ การนำเข้าหรือส่งออกเงินตราของทุกประเทศหรือตราสารทางการเงินในจำนวนที่กำหนดไว้จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งโดยไม่ได้รายงานการนำเข้าหรือส่งออกดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐ หรือการค้ำประกันธุรกรรมทางการเงินใดๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินอันได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยผู้ค้ำประกันธุรกรรมมีเจตนาช่วยเหลือ หรือรู้ว่าเงินที่ใช้ในธุรกรรมนั้นได้ มาจากการประกอบอาชญากรรม หรือการกระทำความผิด อันเป็นการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการประกอบอาชญากรรม เช่น การโอนและจำหน่าย เป็นต้น โดยเจตนาเพื่อช่วยเหลือหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินดังกล่าวนั้น รวมถึงการครอบครองดูแลทรัพย์สิน หรือผลกำไรจากทรัพย์สิน ซึ่งได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยรู้ที่มาอันมิชอบด้วยกฎหมายของทรัพย์สินนั้น และการเคลื่อนย้าย หรือสนับสนุนในการเคลื่อนย้ายหรือยักย้ายทรัพย์สินใดๆ ที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยรู้ที่มาอันขัดต่อกฎหมายของทรัพย์สินนั้น เป็นต้น

⁵⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 11.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54 - 55.

ทั้งนี้ เนื่องจากการฟอกเงินเป็นการสมคบกันประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งผู้ที่สมคบกันไม่จำเป็นต้องมีการตกลงกันไว้ล่วงหน้า อาจจะกระทำความผิดหลังจากที่ความผิดฐานหนึ่งสำเร็จลง หรือยังไม่มีกระทำความผิดฐานอื่นเกิดขึ้นก็ได้⁶ ดังนั้นความผิดฐานฟอกเงินจึงเป็นความผิดที่แยกจากความผิดอาญาที่ได้ทรัพย์สินมา ผู้ที่กระทำความผิดฐานนี้อาจเป็นเพียงผู้ที่ส่งผ่านเงินโดยรู้ว่าเงินนั้นเป็นเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรืออาจเป็นผู้กระทำความผิดอาญาฐานอื่นด้วยก็ได้

ส่วนความผิดอันเป็นเหตุที่มาของการฟอกเงินนั้น กฎหมายฟอกเงินของแต่ละประเทศได้กำหนดไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้ แล้วแต่สถานการณ์และความต้องการของแต่ละประเทศว่าจะบัญญัติให้กฎหมายฟอกเงินมีขอบเขตครอบคลุมในความคิดลักษณะใดบ้าง หรือที่เรียกกันตามกฎหมายว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน โดยแยกลักษณะของความผิดมูลฐานต่างๆ ไว้ดังนี้

(1) ความผิดมูลฐานร่วม เจตนารมณ์ของการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินของแทบทุกประเทศ ได้แก่การป้องกันและปราบปรามความผิดอันเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมซึ่งกลายเป็นปัญหาสำคัญในทุกประเทศและขยายตัวอย่างรวดเร็วเป็นปัญหาระดับระหว่างประเทศ จนทุกประเทศซึ่งบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินต้องกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาชญากรรมเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

(2) ความผิดมูลฐานสากล ในปัจจุบันนี้ ยังมีความผิดบางประเภทที่เป็นการกระทำข้ามชาติ ซึ่งแทบทุกประเทศเริ่มกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานอันอยู่ในบังคับของกฎหมายฟอกเงิน เช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี และการค้าอาวุธเถื่อน เป็นต้น

(3) ความผิดมูลฐานภายใน ยังมีความผิดบางประเภทอันมีผลกระทบบเฉพาะในแต่ละประเทศ ซึ่งกฎหมายฟอกเงินของประเทศนั้นๆ ได้กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานใน

⁶ วิศิรา ภูษมภู, “ข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษาเฉพาะกรณีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้าอาชญากรรมและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 26.

การฟอกเงิน เช่น การหลบเลี่ยงภาษี การทุจริตต่อหน้าที่ราชการ การฉ้อโกงประชาชน การพนัน และการลักพาตัวเพื่อเรียกค่าไถ่ เป็นต้น

1.3 ทฤษฎีที่นำไปใช้ในการกำหนดความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการฟอกเงิน

นอกจากกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาแล้ว นักกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกายังมีแนวคิดในเรื่องการสมคบกันกระทำการฟอกเงินโดยใช้ทฤษฎีการสมคบกันที่เรียกว่า Conspiracy Theory และทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory) ดังรายละเอียดต่อไปนี้⁶²

(1) ทฤษฎีการสมคบกัน (Conspiracy Theory)

ทฤษฎีการสมคบกันเป็นไปตามหลักกฎหมายความผิดพื้นฐานของการสมคบกันกระทำผิดอาญาที่ว่าสมาชิกในการสมคบกันจะมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำของผู้ที่ร่วมสมคบกัน การนำเอาความผิดฐานสมคบมาใช้บังคับจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมายในการปราบปรามการค้าขายเสพติด ทำให้บรรดาอาชญากรซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการเป็นเครือข่ายหรือขบวนการหรือบรรดองค์กรอาชญากรรมทั้งหลายถูกรวบรวมนั้นอย่างองครักษ์รายคน⁶³

(2) ทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory)

ทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุนนำมาใช้ในคดีการฟอกเงิน เพราะว่าการช่วยเหลือซึ่งได้กระทำการฟอกเงินที่ผิดกฎหมาย ซึ่งมีที่มาจากการค้าขายเสพติด เป็นการกระทำที่ช่วยเหลือและสนับสนุนองค์กรอาชญากรรมซึ่งค้าขายเสพติดที่แผ่ขยายอิทธิพลและแผนการขององค์กรต่อไป ในกรณีนี้ต้องมีการพิสูจน์ว่าจำเลยให้บริการการฟอกเงิน และจำเลยรู้ว่า

⁶² ปีอะพันธ์ อุดมศิลป์, “ความผิดอาญาเกี่ยวกับการฟอกเงิน,” วารสารนิติศาสตร์ 21 (ธันวาคม 2534) : 498 – 450.

⁶³ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, “การนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทย,” บทบัญญัติ 50 (มิถุนายน 2537) : 103.

เงินเหล่านี้ได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติด และจำเลยได้กระทำไปโดยมีเจตนาที่จะช่วยให้มีการจำหน่าย ครอบครองยาเสพติดต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าจำเลยเป็นผู้สืบทอดอาชญากรรม

2. การใช้มาตรการทางกฎหมายในการสกัดกั้นการฟอกเงิน

2.1 หลักเกณฑ์ของกฎหมายฟอกเงิน

2.1.1 การสกัดกั้นการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

เป็นที่ทราบแล้วว่า การฟอกเงินเกิดขึ้นเพราะองค์กรอาชญากรรมต้องการแสวงหาวิธีการที่จะเปลี่ยนเงินสดจำนวนมากที่ได้รับจากการกระทำความผิดให้กลายเป็นรูปแบบของเงินที่ได้มาโดยถูกต้องด้วยกฎหมาย เพื่อให้สามารถนำเงินดังกล่าวมาใช้จ่าย และส่วนหนึ่งก็นำกลับไปเป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่อไป กลายเป็นวัฏจักรของการประกอบอาชญากรรมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพราะฉะนั้นปัญหาสำคัญที่สุดเกี่ยวกับการฟอกเงิน คือ รายได้อย่างมหาศาลที่ผิดกฎหมายก่อให้เกิดการก่ออาชญากรรมเพิ่มขึ้น และการนำเอารายได้ดังกล่าวไปประกอบอาชญากรรมรูปแบบอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้มีการขยายตัวของอาณาจักรอาชญากรรมโดยอาศัยทรัพย์สินและอำนาจที่ได้มา ตลอดจนสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตขององค์กรอาชญากรรมด้วย⁶⁴

ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวความคิดในการออกมาตรการสกัดกั้นการฟอกเงิน เพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากรรมมิให้นำเงินได้กลับไปใช้ประโยชน์หรือกระทำความผิดได้อีก อันเป็นการลดแรงจูงใจในการกระทำความผิด⁶⁵ มาตรการนี้เรียกว่า “การริบทรัพย์สินทางแพ่ง” (Civil Forfeiture) เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มุ่งต่อทรัพย์สินเป็นสำคัญ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าตัวบุคคลมีความผิดหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายในการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด⁶⁶

⁶⁴ จำแลง กุลเจริญ, “กฎหมายป้องกันการฟอกเงิน,” หน้า 24.

⁶⁵ จักรแก้ว นิธิอุทัย, “ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 47.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน.

การริบทรัพย์ทางแพ่งเป็นการดำเนินการทางแพ่งต่อทรัพย์สิน (In Rem) และเป็นคนละส่วนกับการดำเนินคดีอาญาต่อบุคคล (In Personam) จึงไม่ต้องอ้างอิงความผิดทางอาญา เพื่อเป็นเงื่อนไขในการริบทรัพย์ เพียงแต่มีเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) ก็เพียงพอที่จะเริ่มกระบวนการริบทรัพย์แล้วโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย โดย “เหตุอันควรสงสัย” คือ พื้นฐานความเชื่ออย่างสมเหตุสมผลว่ามีความผิด โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงต่างๆ และพยานแวดล้อมที่มีอยู่ ดังนั้น เมื่อมีการนำเหตุอันควรสงสัยมาแสดงเข้าของทรัพย์สินจึงมีหน้าที่พิสูจน์ว่าได้ทรัพย์สินมาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้นำมาตราการนี้มาใช้เพื่อทำตาชเศรษฐกิจของอาชญากร โดยเฉพาะอาชญากรที่ประกอบอาชญากรรมโดยมีทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ

2.1.2 การดำเนินการตีบสวนจากเงินได้ไปสู่ตัวผู้กระทำความผิด

เนื่องจากมาตรการสกัดกั้นการฟอกเงินโดยการริบทรัพย์สินดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นวิธีการที่ดำเนินการจากเงินหรือตัวทรัพย์สินไปหาแหล่งที่มาของตัวทรัพย์สิน กล่าวคือ จะพบความคิดปกติ หรือความคิดที่เงินหรือตัวทรัพย์สินก่อน ซึ่งถ้าพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไม่ได้ เงินหรือทรัพย์สินนั้นก็จะถูกริบ และถ้าพบพยานหลักฐานการกระทำความผิดเชื่อมโยงไปถึงตัวบุคคลใด บุคคลนั้นๆ ก็อาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมายในความผิดอันเป็นแหล่งที่มา⁶⁷

ดังนั้นการกำหนดให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการวิชาชีพทางการเงินต้องรายงานการดำเนินงานบางอย่างให้หน่วยงานพิเศษของรัฐทราบ จึงเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการทราบแหล่งที่มาของเงินซึ่งนำไปใช้ในธุรกรรมนั้น ส่วนกรณีที่เกิดหน้าที่แก่สถาบันการเงินดังกล่าวนี้ ได้แก่ การทำธุรกรรมทางการเงินซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมนั้นจะเกี่ยวข้องกับความคิดใดๆ และการโอนเงินหรือตราสารทางการเงินเป็นจำนวนเกินกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงิน

⁶⁷ ไชยยศ เหมะรัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 82.

2.1.3 การริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดแม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกแปรสภาพไปที่ทอดคักคาม

ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา 1988 ได้กำหนดโทษการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดไว้ในมาตรา 5⁶⁸ ส่วนกรณีการริบทรัพย์สินในความผิดฐานฟอกเงิน อันเป็นทรัพย์สินหรือเงินที่ได้รับมานี้เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากทรัพย์สินนั้นมีการแปรสภาพเป็นอย่างอื่นแล้ว ทรัพย์สินนั้นจะต้องถูกดำเนินการตามมาตรการริบทรัพย์สินแทน⁶⁹ กล่าวคือ หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดถูกรวมไปกับทรัพย์สินอื่นที่ได้มาจากแหล่งที่มาซึ่งชอบด้วยกฎหมาย ทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกริบไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น และรายได้ที่ได้มาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินการด้วย

เพราะฉะนั้นรายได้ที่สืบหาแหล่งที่มาได้ว่ามาจากการแลกเปลี่ยน แม้จะแปรสภาพ กลบเกลื่อนในรูปแบบต่างๆ หรืออยู่กับบุคคลอื่นก็สามารถริบได้ แต่ทั้งนี้ก็คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตามผู้ทุจริต⁷⁰ โดยให้สามารถยื่นคำคัดค้านในการริบทรัพย์สินนั้นได้โดยพิสูจน์ว่าตนเองเป็นผู้ทุจริต

2.2 มาตรการสกัดกั้นการฟอกเงินระหว่างประเทศ

เนื่องจากปัญหาการฟอกเงินเป็นปัญหาทั้งในประเทศและระดับประเทศ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันและกัน ประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาคู่ฝ่ายเดียวได้ อารยประเทศจึงได้พยายามหาวิธีการป้องกันร่วมกัน โดยได้มีการประชุมหารือเสนอมาตรการต่างๆ เพื่อเรียกร้องให้นานาประเทศดำเนินการป้องกันมิให้ธนาคารหรือสถาบัน

⁶⁸ United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substance. Article 5 (E/CONF.82/15).

⁶⁹ Ibid., Article 5 para 6 (a) (E/CONF.82/15).

⁷⁰ Ibid., Article 5 para 8. (E/CONF.82/15).

การเงินถูกนำไปใช้เป็นแหล่งในการฟอกเงิน ดังนั้นจึงมีการทำข้อตกลงข้อบังคับและอนุสัญญาต่างๆ ในการป้องกันการฟอกเงินดังนี้

2.2.1 EC.Council Directive⁷¹

ในกลุ่มประชาคมยุโรป (หรือในปัจจุบันเรียกว่าสหภาพยุโรป) ประกอบด้วยสมาชิก 13 ประเทศ ได้ตกลงกันวันหนึ่งที่จะกำหนดหลักการสำคัญเพื่อยุติการฟอกเงินและส่งเสริมความร่วมมือในการปราบปรามตลอดจนการดำเนินการตามกฎหมายกับอาชญากรที่ทำการฟอกเงิน ซึ่งรวมถึงกระบวนการอาชญากรรมทั้งในประเทศสมาชิก และประเทศที่มีใช้สมาชิก คือ การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา และวางมาตรการให้ธนาคารและสถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องให้ถูกค้นเสกคน เปิดเผยข้อมูล เมื่อเริ่มมีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ ในกรณีที่ถูกคำกระทำการแทนในนามของผู้อื่น ธนาคารและสถาบันการเงินจะต้องใช้มาตรการที่มีเหตุผลเพื่อให้ถูกคำเปิดเผยถึงตัวของผู้อื่นซึ่งถูกอ้างว่าเงินนั้นได้ออนในนามของคน และรายงานผู้ต้องสงสัยแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ

2.2.2 Council Europe Convention⁷²

อนุสัญญานี้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องกำหนดมาตรการบังคับให้สถาบันการเงินรายงานบัญชี ส่งมอบบันทึกทางการเงินที่ต้องสงสัยว่ามีการฟอกเงินเกิดขึ้น และธนาคารต้องไม่นำมาเป็นเหตุผลในการปฏิเสธการปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ นอกขานนี้ อนุสัญญาฉบับนี้ให้ถือว่าการฟอกเงินเป็นความผิดอาญาด้วย

2.2.3 Vienna Convention or United Nations Vienna Convention Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (อนุสัญญาเวียนนา หรืออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์คือจิตประสาท

⁷¹ ปีอะพันท์ อุดมศิลป์, “มาตรการป้องกันมิให้สถาบันการเงินตกเป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน,” กฎหมาย 41 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2537) : 62 – 64.

⁷² ไชยยศ เหมะรัชตะ, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” รพีสาร 13 (ตุลาคม – ธันวาคม 2538) : 15.

ค.ศ. 1988)⁷³

อนุสัญญาเวียนนาได้ก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2531 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เพื่อต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด ซึ่งประเทศต่างๆ ยอมรับกันว่ามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ และรวมถึงการฟอกเงินด้วยสาระสำคัญของอนุสัญญานี้ คือ

(1) กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา แก่ ผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้จำหน่าย ผู้ขน ผู้ปลูก ผู้ครอบครองยาเสพติด ผู้สนับสนุน หรือจัดการทางการเงิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผู้เปลี่ยนสภาพทรัพย์สิน ซึ่งมีที่มาเกี่ยวกับยาเสพติดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาที่ตั้งของทรัพย์สินหรือเจ้าของที่แท้จริง⁷⁴

(2) กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติด ซึ่งรวมถึงการริบทรัพย์สินตามคำร้องขอของภาคีอื่นด้วย เนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้ค้ายาเสพติดใช้เงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดเป็นฐานอำนาจในการทางเศรษฐกิจ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานค้ายาเสพติดต่อไป⁷⁵ และได้กำหนดแนวทางในการริบทรัพย์สินไว้ดังนี้

- ราชได้ซึ่งได้มารับมาจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด
- ยาเสพติด วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) กำหนดให้ความผิดที่เกี่ยวกับการค้ายาเสพติดเป็นความผิดที่สามารถส่ง

⁷³ วริศรา ภูษณภู, “ข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษาเฉพาะกรณีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988,” หน้า 31 - 33.

⁷⁴ ปิยะพันธ์ อุดมศิลป์, “Vienna Convention : ปทัสถานของการกำหนดความผิดอาญาฐานฟอกเงิน,” วารสารนิติศาสตร์ 23 (กันยายน 2536) : 509 - 510.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 511.

ผู้ร้ายข้ามแดนได้และถ้าไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนรัฐที่ไม่ยินยอมให้ผู้ต้องหาไปรับการพิจารณาคดีในรัฐอื่นก็ต้องฟ้องคดีเองเป็นผลให้นักค้ายาเสพติด ไม่ Safe Heavens ค่อไป⁷⁶

(4) วางแนวทางในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือทำให้การพยานบุคคล ความช่วยเหลือในการแสวงหาเอกสารที่ต้องใช้ในศาล การปฏิบัติตามหมายค้นหรือยึด ตรวจสอบวัตถุ ที่ตั้ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานหรือข่าวสาร ให้ค้นฉบับเอกสาร ตำนานเอกสาร รายงานรวมทั้งบันทึกของธนาคาร สถาบันการเงิน หรือนิติบุคคลในทางธุรกิจ ตลอดจนสืบหาทรัพย์สิน เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งต้องการนำไปเป็นพยานหลักฐาน

(5) มาตรการอื่นๆ เช่น ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นผล จัดให้มีการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลโดยรวดเร็ว จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ แลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผูกอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัฐที่เป็นทางผ่านของยาเสพติด⁷⁷ ฯลฯ

2.2.4 Basle Committee Statement (ข้อกำหนดแนวทางของบาเซิล)⁷⁸

ข้อกำหนดของบาเซิลนี้เกิดขึ้นจากการประชุมของผู้แทนจากธนาคารและผู้บริหารของ G10 (Group of Ten) ณ กรุงบาเซิล ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของสถาบันการเงินและป้องกันอาชญากรที่ใช้ระบบธนาคารระหว่างประเทศให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชญากรรม โดยกำหนดให้ถูกดำเนินคดีคนที่แท้จริง งดให้บริการกับลูกค้าที่ไม่สามารถให้ข้อมูลส่วนตัว หรือหลักฐานอื่นที่ยืนยันว่าตนเองไม่ได้เกี่ยวข้องกับฟอกเงิน และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย โดยให้ข้อมูลของลูกค้าเท่าที่จะทำได้ตามกฎหมายที่มีอยู่ ตามข้อกำหนดนี้ยึดหลักที่ว่าธนาคารต้อง “รู้จักลูกค้า” (know your customer)

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 510 – 511.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 511.

⁷⁸ วริศรา ภูษมภู, “ข้อตกลงระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษาเฉพาะกรณีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988,” หน้า 62 - 71.

2.2.5 Financial Action Task Force (FATF)⁷⁹

FATF เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อต่อต้านการฟอกเงิน ที่ผ่านสถาบันการเงินมีการประชุมระหว่างประเทศในกลุ่ม G7 เพื่อพัฒนาแนวความคิดในการ ป้องกันการฟอกเงิน ซึ่งมีข้อเสนอ 40 ข้อ ที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา กฎหมายการธนาคาร และความร่วมมือระหว่างประเทศและข้อเสนอเหล่านี้มีหลักการสอดคล้องกับ Vienna Convention หลักการที่สำคัญมีดังนี้

(1) การลงโทษการฟอกเงินผิดกฎหมาย โดยมีการกำหนดฐานความผิดและ โทษของการฟอกเงินแตกต่างกันไป บางประเทศมีการกำหนดความผิดเฉพาะกับการกระทำ โดยเจตนา แต่บางประเทศนั้นจะกำหนดความผิดรวมถึงกรณีที่ไม่เจตนาด้วย บท ลงโทษมีตั้งแต่โทษปรับ จำคุกไม่เกิน 20 ปี และห้ามมิให้ประกอบอาชีพบางประเภท

(2) การยึดและอายัดทรัพย์สิน ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่จะมีการกำหนด มาตรการภายในประเทศให้ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด บางประเทศ ยังครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการฟอกเงินอื่นด้วย

(3) กฎหมายเรื่องการเปิดเผยความลับของธนาคาร (Bank Secrecy Laws) และข้อกำหนดเรื่องการรายงาน มีสาระสำคัญดังนี้

(3.1) การแสดงตนของลูกค้า (Customer Identification) ประเทศสมาชิกทุก ประเทศกำหนดให้ลูกค้าต้องแสดงตนในการฝากเงิน และไม่อนุญาตให้มีการใช้ชื่อบัญชีที่ ปกปิดชื่อจริงของลูกค้า (Anonymous Account)

(3.2) การเก็บประวัติข้อมูลในการทำธุรกรรม ประเทศสมาชิกบางประเทศ กำหนดให้ธนาคารต้องทำการเก็บประวัติข้อมูลในการทำธุรกรรมไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ การต่อต้านการฟอกเงินผิดกฎหมายและอาชญากรรมอื่นๆ เช่น ข้อมูลด้านธุรกรรมเงินสกุล

⁷⁹ วาทีน คำทรงศรี, การฟอกเงิน, หน้า 152 – 154.

ค่าสูงหรือข้อมูลธุรกรรมด้านการต่างประเทศ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะถูกส่งมอบให้ผู้รักษากฎหมายได้ในกรณีที่มีคำสั่งศาล

(3.3) การสืบค้นหาธุรกรรมที่น่าสงสัย สามารถกระทำได้โดยอาศัยวิธีการให้ธนาคารจัดตั้งระบบการตรวจค้นหาธุรกรรมที่น่าสงสัยขึ้นภายในธนาคาร และรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยนั้นต่อเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายได้โดยไม่มีความคิดในข้อหาเปิดเผยความลับของลูกค้า แต่อย่างไรก็ตามบางประเทศยังไม่สามารถรายงานธุรกรรมดังกล่าวได้ เพราะเป็นการขัดต่อกฎหมาย Bank Secrecy Law

การประชุมระหว่างประเทศมีขึ้นหลายครั้ง แม้จะมีได้กำหนดบังคับให้ประเทศต่างๆ ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ตกลงไว้ทุกประการ แต่ก็เป็นการกระตุ้นให้นานาประเทศต่างพยายามหาวิถีทางในการป้องกันและปราบปราม โดยมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย มาตรการสำหรับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงินต้องบันทึกการจ่ายเงินในแต่ละครั้งที่มีจำนวนสูง และพร้อมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าตรวจสอบได้ และยังคงรายงานเกี่ยวกับการฝาก การถอน การโอนเงินของลูกค้า บางประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองความลับของลูกค้า ก็ถูกแรงดันจากข้อตกลงและอนุสัญญาทำให้ต้องยกเลิกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายภายในที่ขัดกันเสียก็มี

2.3 มาตรการสกัดกั้นการฟอกเงินในต่างประเทศ

การต่อต้านการฟอกเงินมีกฎหมายของประเทศต่างๆ ยังมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปในหลายเรื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักการของกฎหมายภายในของประเทศนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามแต่ละประเทศก็ต่างพยายามที่จะหาแนวทางร่วม คือ สมาชิกที่มิดเดิล และหามาตรการต่างๆ ที่รัดกุมมากกว่านี้ ซึ่งจะ ได้ศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย ตามลำดับต่อไป

2.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินของประเทศไทยมีอยู่ 3 ฉบับ คือ

(1) Federal Crimes and Criminal Procedure

(1.1) การกระทำหรือพยายามกระทำการสนับสนุน ช่วยเหลือในการกระทำความคิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน การปกปิด ซ่อนเร้นในการกระทำความคิด และหลีกเลี่ยงไม่รายงานการโอนเงิน

มีบทกำหนดโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญ หรือสองเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนโทษจะสูงกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1.2) การกระทำหรือพยายามนำเข้า หรือนำออกซึ่ง Monetary Instrument (เหรียญหรือเงินตราของสหรัฐอเมริกา หรือของประเทศอื่น เช็คนิตทาง เช็คส่วนตัว เช็คธนาคาร ตัวเงิน เป็นต้น) โทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญ หรือสองเท่าของมูลค่านั้น สุดแล้วแต่จำนวนโทษสูงกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1.3) สำหรับการรับผิดทางแพ่งตาม (1.1) และ (1.2) ไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินนั้นหรือไม่เกิน 10,000 เหรียญ

(2) Bank Secrecy Act 1970

เป็นกฎหมายที่กำหนดให้สถาบันการเงินมีอำนาจตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินที่ต้องส่งต่อในสถาบันการเงิน หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้สถาบันการเงินและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องยื่นรายงานทางการเงินจากการนำเงินสดมาฝากเกินกว่า 10,000 เหรียญ ให้แก่หน่วยงานที่เรียกว่า Internal Revenue Division ซึ่งมีศูนย์คอมพิวเตอร์ที่เมือง Detroit ซึ่งเรียกว่า Detroit Computing Center ทำหน้าที่เก็บรายงานต่างๆ ของธนาคารพาณิชย์

(3) Money Laundering Control Act 1986 (MLCA)

เป็นกฎหมายควบคุมการฟอกเงิน ซึ่งได้กำหนดห้ามการเกี่ยวข้องในการฟอกเงินในลักษณะกว้างๆ ของการโอนเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยผู้กระทำนั้นต้องมีเจตนาเพื่อจะสนับสนุนการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย หรือรู้ว่าการโอนเงินนั้นได้กระทำไปโดยมีเจตนาที่จะปกปิดแหล่งที่มา หรือเจ้าของเงิน หรือการควบคุมเงิน หรือหลบเลี่ยงการรายงานการโอนเงิน นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวเน้นเจตนาในใจของผู้

กระทำความผิด ขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไปและสถาบันการเงิน
สำหรับการโอนรายได้อันมิชอบด้วยกฎหมาย

2.3.2 ประเทศแคนาดา⁸⁰

ประเทศแคนาดาได้มีการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถใช้
เป็นมาตรการในการปราบปรามการฟอกเงินได้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
462.31 ให้ถือว่าการแปลงสภาพทรัพย์สินจากการประกอบอาชญากรรม (การฟอกเงิน) เป็น
ความผิด ลักษณะของการกระทำนั้น ได้แก่ การเปลี่ยน โอนกรรมสิทธิ์การครอบครอง หรือ
มอบแก่บุคคลหรือสถานที่ใดๆ โดยการขนส่ง ส่งผ่าน เปลี่ยนแปลง จำหน่าย หรือกระทำ
ประการอื่นๆ ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีการใดๆ ต่อทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์แห่งทรัพย์สิน
นั้นด้วย โดยมีเจตนาเพื่อปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ของทรัพย์สิน
ดังกล่าว โดยรู้ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
ได้รับมาจาก หรือมีแหล่งที่มาโดยตรงหรือทางอ้อม จากผลการกระทำความผิด
ดังต่อไปนี้

(1) การประกอบวิสามัญอาชญากรรม เช่น การกระทำความผิดฐานต่างๆ
ดังนี้ การติดสินบนเจ้าหน้าที่ การทุจริตต่อราชการ การประพฤติเป็นเจ้าของบ่อนพนัน การ
เล่นการพนัน การประกอบกิจการโสเภณี การฆาตกรรม การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การ
เรียกค่าคุ้มครอง การปลอมแปลงเอกสาร การฉ้อโกง การกระทำเป็นองค์กรได้ดิน การ
ปลอมแปลงเงินตรา ฯลฯ

(2) การกระทำความผิดเฉพาะอย่างที่กำหนดขึ้นที่เกี่ยวกับการเสพยาเสพติด
และรวมถึงการกระทำต่างๆ เช่น การลักลอบค้ายาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ ตามกฎหมาย
อาหารและยา การครอบครองทรัพย์สิน หรือผลกำไรจากทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการลักลอบ
ค้ายาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ การแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้รับมาทั้งทางตรงหรือทางอ้อม
จากการลักลอบค้ายาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ รวมทั้งการลักลอบค้า การลักลอบนำเข้าหรือ

⁸⁰ ไชยยศ เหมะวัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน, หน้า 17 - 18.

ส่งออกขาเสพติด การลักลอบปลูกฝิ่น ฯลฯ และรวมถึงการสมคบหรือการพยายามที่จะกระทำความผิดด้วย

นอกจากนี้ยังมีการออกกฎหมายที่ควบคุมสถาบันการเงินต่างๆ เช่น ธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ โดยกำหนดให้สถาบันการเงินเหล่านี้ต้องบันทึกรายละเอียดของผู้ที่ทำการโอนเงินตั้งแต่ 10,000 เที่ยวยุขึ้นไป โดยบันทึกรายละเอียดต่างๆ เช่น แหล่งที่มาของเงิน ชื่อบัญชี ที่อยู่ของผู้ฝาก ฯลฯ

2.3.3 ประเทศออสเตรเลีย⁸¹

ประเทศออสเตรเลีย มีการตรากฎหมายเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินทั้งสิ้น 4 ฉบับ คือ

(1) Customs Act 1901

กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ให้รัฐมีอำนาจยึดรายได้ ซึ่งหมายความรวมถึง เงินสด เช็ค หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการซื้อขายขาเสพติดได้ (มาตรา 229 เอ) และยังให้อำนาจศาลตั้งปรับผู้กระทำความผิดได้ในจำนวนที่สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการซื้อขายขาเสพติด (มาตรา 243)

(2) Proceeds of Crime Act 1987

(2.1) กำหนดหลักเกณฑ์ให้ตำรวจสามารถขออำนาจศาลให้สถาบันการเงินส่งข้อมูลที่จะกล่าวนี้มาให้ได้

- ให้อำนาจศาลตั้งยึดทรัพย์สินที่ใช้หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
- เมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัย หรือเชื่อว่ามีข้อมูลของบุคคลใดอยู่ที่สถาบันการเงินว่าบุคคลนั้น กำลังหรือกำลังจะกระทำหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เป็นข้อหารุนแรง (serious offense ซึ่งหมายถึงการค้าขาเสพติด การฉ้อโกงเป็นขบวนการฟอกเงิน

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50 -52.

และการตั้งภาษี) หรือผู้ที่ได้รับหรือกำลังจะได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำความผิด

(2.2) กำหนดให้สถาบันการเงินต้องเก็บหลักฐานทางการเงินไว้อย่างน้อย 7 ปี

(2.3) หากตำรวจเชื่อว่าผู้ใดมีทรัพย์สินที่ไม่บริสุทธิ์ สามารถขอหมายค้นจากศาลได้ในกรณีเร่งด่วน อาจขอหมายโดยทางโทรศัพท์ได้

(2.4) โทษของผู้กระทำการฟอกเงิน สำหรับบุคคลธรรมดา ปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และสำหรับนิติบุคคลปรับไม่เกิน 600,000 เหรียญ

การกระทำความผิดที่มีลักษณะสมควร พยายามช่วยเหลือ ยุขง จัดหา ซักซ่าย ถ่ายทรัพย์สินช่วยผู้กระทำความผิดจะถือว่ามีความผิดต้องถูกลงโทษด้วย

(3) Financial Transaction Reports Act 1988

กฎหมายฉบับนี้ เดิมเรียกกันว่า “Cash Transactions Reports Act 1988” แต่เพิ่งมาได้รับการเปลี่ยนชื่อเมื่อปี พ.ศ. 2535 ที่ผ่านมา เพื่อให้เป็นการเข้าใจกันว่ากฎหมายฉบับนี้ มีหลักการครอบคลุมถึงธุรกรรมเกี่ยวกับการเงินทุกประเภท ไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นเงินสดเท่านั้น โดยกฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดต่างๆ เช่น การหลบเลี่ยงภาษี การกระทำความผิดตามกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท การฟอกเงินจากการค้าขนสพติดและองค์การอาชญากรรม เป็นต้น ส่วนการดำเนินงานต่างๆ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานซึ่งเรียกว่า “Australian Transaction Reports and Analysis Centre (AUSTRAC)” ซึ่งก่อตั้งขึ้นแทน Cash Transaction Reports Agency (CTRA) อันเป็นหน่วยงานเดิม หลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับธุรกรรมซึ่งต้องรายงานแก่หน่วยงาน AUSTRAC ตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่

(3.1) การรายงานธุรกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินโอนเงินสด เป็นการกำหนดให้ต้องรายงานไว้สองกรณี คือ

(3.1.1) บุคคลใดโอนเงินตราออกสตรีหรือเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวน ไม่น้อยกว่า 5,000 เหรียญออสเตรเลียออกภายนอกประเทศหรือภายในประเทศออสเตรเลีย (มาตรา 15 (1))

(3.1.2) บุคคลใดได้รับโอนจากอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเงินตราออกสตรีหรือเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 5,000 เหรียญออสเตรเลียจากภายนอกประเทศออสเตรเลีย (มาตรา 15 (5))

หากไม่ทำการรายงานตามที่กำหนดไว้ดังกล่าว บุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษ ตามกฎหมาย คือ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดาต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 เหรียญ หรือจำคุก 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ต้องระวาง โทษปรับไม่เกิน 25,000 เหรียญ (มาตรา 15 (6))

(3.2) การรายงานธุรกรรมซึ่งมีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งกำหนดให้ผู้ค้ำเงินสด ผู้เป็นคู่ค้าฝ่ายหนึ่งของธุรกรรมต้องรายงานธุรกรรมดังกล่าว เมื่อมีข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณี ดังนี้

(3.2.1) การสืบสวนในการหลบเลี่ยงหรือพยายามหลบเลี่ยงภาษีตามกฎหมาย ภาษี หรือ

(3.2.2) การสืบสวนหรือวิธีพิจารณาความบุคคลใดในความผิดต่อกฎหมาย แห่งเครือจักรภพหรือประเทศออสเตรเลีย

(3.2.3) การสนับสนุนในการบังคับใช้กฎหมาย Proceeds of Crimes Act 1987 หรือกฎข้อบังคับซึ่งออกภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว (มาตรา 16 (1))

เมื่อผู้ค้ำเงินสดได้รายงานข้อมูลดังกล่าวไปแล้ว ต้องไม่เปิดเผยการรายงาน นั้นแก่บุคคลใด มิฉะนั้น จะมีความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ และต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 16 (5 1e) และมาตรา 16 (5 บี))

หากผู้ค้ำไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จะต้องมีความผิด และมีบท กำหนดโทษ คือ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000

หรืออายุ หรือจำกัดไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำกัดปรับ และถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 25,000 เหรียญ (มาตรา 28)

(3.3) การรายงานคำสั่งเกี่ยวกับการโอนเงินระหว่างประเทศจากลูกค้า โดยกำหนดให้ผู้ค้าเงินตราผู้กระทำการแทนหรือตามคำร้องขอของบุคคลใดซึ่งไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ ต้องรายงานธุรกรรมดังกล่าว ในกรณีดังนี้

(3.3.1) ผู้ค้านั้นเป็นผู้ส่งเงินทุนระหว่างประเทศออกนอกประเทศออสเตรเลีย หรือ

(3.3.2) ผู้ค้านั้นเป็นผู้รับเงินทุนระหว่างประเทศซึ่งได้ทำส่งในประเทศออสเตรเลีย (มาตรา 17 บี)

หากผู้ค้าไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จะต้องมีความผิด และมีบทกำหนดโทษ คือ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 25,000 เหรียญ (มาตรา 28)

(4) Telecommunications (Interception) Amendment Act 1987

กำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถขอหมายศาลเพื่อดักฟังทางโทรศัพท์ ได้โดย เฉพาะคดีที่สำคัญๆ เช่น ฆาตกรรม ฆาตพิศ กฎหมายฉบับนี้เป็นมาตรการป้องกันและการ กำกับดูแลตรวจตรา

2.4 มาตรการสกัดกั้นการฟอกเงินในประเทศไทย

แม้ว่าในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยตรงก็ตาม แต่ก็มียกกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการแก่ทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดประเภทต่างๆดังนี้

(1) ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติหลักทั่วไปเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดทางอาญา เช่น นื้อโกง ชักชอกทรัพย์สิน กระชอกทรัพย์สิน และรับของโจร ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่มีผลในการปราบปรามการฟอกเงิน โดยทางอ้อมอย่างหนึ่ง โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลได้มาโดยกระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด (มาตรา 33 (2))

อย่างไรก็ตาม หลักการภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการริบทรัพย์สิน ซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนด ไว้นี้ต้องมีการดำเนินการแก่ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดใดๆเสียก่อน จึงจะสามารถร้องขอต่อศาลหรือให้อำนาจศาลในการสั่งริบทรัพย์สินอันมีที่มาจากกระทำความผิดนั้นๆ

(2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518

แม้ว่าพระราชบัญญัติ ป.ป.ป. จะมีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ริบทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้มาจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง อันถือว่าเป็นการดำเนินการแก่ทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด แต่หลักการดังกล่าว เป็นเพียงส่วนหนึ่งของมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเท่านั้น เนื่องจากเป็นการริบทรัพย์สินโดยมีวิธีการดำเนินการจากแหล่งของการกระทำความผิด ซึ่งต้องมีพฤติการณ์ หรือการร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดผู้หนึ่งร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติเสียก่อน จึงจะสามารถทำการสืบสวนสอบสวนในตัวของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้

นอกจากนี้ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติ ป.ป.ป. นี้ยังจำกัดอยู่เฉพาะทรัพย์สินที่ยังเป็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติเท่านั้น หากผู้กระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบแจกจ่ายทรัพย์สินที่ได้มาแก่ผู้อื่นเสียแล้ว มาตรการริบทรัพย์สินเช่นนี้ก็ไร้ผล⁸²

⁸² มานิต วิทชาเด็ม, “สำรวจกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน,” สุทธา 41 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2537) : 32.

(3) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาส

ศ. พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัตินี้ถือว่ามิบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการปราบปรามการฟอกเงินที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่มีมาในกฎหมายไทย คือ มีการกำหนดมาตรการสืบสวนสอบสวน การตรวจสอบ การตรวจค้น การอายัด และริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด รวมทั้งที่โอนเป็นของบุคคลภายนอกแล้ว นอกจากนี้ยังมีข้อต้นนิษฐานเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาริบทรัพย์สิน และมีบทบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำการยึด หรืออายัดทรัพย์สินมิให้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

อย่างไรก็ดี ลักษณะวิธีการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นวิธีการที่เริ่มจากการสืบสวนจากแหล่งที่มาของความผิดไปสู่ตัวทรัพย์สิน กล่าวคือ ต้องมีผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับอาสพคดีเสียก่อน เช่น ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก เป็นต้น หลังจากนั้นถ้ามีเหตุสงสัยว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาสพคดี จึงจะมีการตรวจสอบทรัพย์สินอันนำไปสู่การริบทรัพย์สินในที่สุด

นอกจากนี้ แม้กฎหมายฉบับนี้จะเกี่ยวข้องกับปราบปรามการฟอกเงินด้วยการให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินไปกี่ครั้ง หรือโอนหรืออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นๆก็ตาม แต่ต้องไม่ถือว่ากฎหมายนี้เป็นกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอย่างแท้จริง เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะการปราบปรามอาสพคดีเท่านั้น และไม่ได้กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินไว้ด้วย

อย่างไรก็ดี ขณะนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000-500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁸³

⁸³ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. มาตรา 5 และมาตรา 60.

(2) กำหนดให้มีความผิดมูลฐาน หรือความผิดที่เป็นฐานที่ทำให้เกิดรายได้ที่นำไปสู่การฟอกเงิน ได้แก่⁸⁴

(2.1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2.2) ความผิดทางเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ต่อกไปหรือทำไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ต่อกไปหรือพาไป เพื่อให้บุคคลนั้นทำการค้าประเวณี หรือความผิดที่เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการ

(2.3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(2.4) ความผิดเกี่ยวกับการยักยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(2.5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(2.6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยค้ำอำนาจ อังชี่หรือช่องโจร

⁸⁴ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ...มาตรา 3.

(2.7) ความคิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วย

ศุลกากร

(3) ให้มีมาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินทางแพ่ง⁸⁵

(4) ให้สถาบันการเงินมีหน้าที่รายงานและรวบรวมข้อมูลการทำธุรกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำการติดตามตรวจสอบการฟอกเงินทำได้ง่ายขึ้น⁸⁶

(5) ให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงาน เจ้าหน้าที่ เพื่อความเป็นธรรม โปร่งใส และเปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินสามารถร้องขอให้เพิกถอนการใช้อำนาจที่มีชอบ⁸⁷

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸⁵ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ...มาตรา 51 และมาตรา 52.

⁸⁶ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ...มาตรา 13 และมาตรา 22

⁸⁷ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ....มาตรา 53.